

¿És només l'economia?

- L'origen de la desigualtat creixent no es troba en el joc de forces impersonals del mercat: és polític

JUAN-JOSÉ LÓPEZ BURNIOL, notari

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 7.01.10

¿Es pot parlar de religió sense ser teòleg? Ningú ho dubta. ¿Es pot parlar de gastronomia sense ser cuiner? És clar que sí. ¿Es pot parlar de dret sense ser advocat? La pregunta ja ofèn. ¿Es pot parlar d'economia sense ser economista, empresari o financer? Sembla que sí, però no tant. ¿Què ho impedeix? La por a irrompre en el terreny acotat per una ciència que ha tingut en les últimes dècades una deriva esotèrica, amb una terminologia dissuasòria i un mètode matemàtic sofisticat, que ha posat aquesta disciplina fora de l'abast del ciutadà mitjà i a disposició del nucli d'acadèmics –no de tots– que s'han erigit, volent o no, en la intenció ideològica del corrent de poder que –darrere els passos de **Margaret Thatcher** i **Ronald Reagan**– han marcat la pauta de la política mundial en els últims 30 anys i, especialment, des de la caiguda del sistema soviètic.

Però la vida té cops amagats –o no tan amagats–, i l'any 2008 va arribar no el *final de la història* anunciat per **Fukuyama**, sinó el *final de l'escapada* marcada per l'entronització del dogma de l'eficiència d'un mercat que s'autoregula. No la toqueu, que així és la rosa, va dir el poeta. No el toqueu, que així és el mercat, ha dit un cert tipus d'economista, que comparteix amb el poeta, si ens atenim als resultats del seu desfogament, idèntica addicció a la lírica, pel que té d'aliena a la realitat prosaica. ¿Pot ser la matemàtica un camí d'expressió lírica?

Sembla que, en economia, sí. A tant va arribar aquesta convicció, que – en la campanya electoral de l'any 1992– es va generar en l'entorn de **Bill Clinton** una frase que ho diu tot: «És l'economia, estúpids».

No es qüestiona que la ciència econòmica sigui una de les grans construccions intel·lectuals d'Occident posteriors a la Il·lustració, ni que la seva aportació a la millora de les condicions de vida de la humanitat hagi estat decisiva. Sense anar més lluny, les seves ensenyances han marcat la pauta per afrontar l'última crisi amb més coneixement de causa i més eficàcia. Però tampoc es pot eludir que, tot i que sembli paradoxal, la mateixa crisi és, en bona mesura, obra seva. En efecte, des del començament va quedar clar que no es tractava d'una crisi del mercat, sinó d'una crisi de mercaders, perquè era evident que, durant els últims lustres, bona part dels agents econòmics havien partit d'una idea central equivocada subministrada des de l'acadèmia –la capacitat autoreguladora del mercat–, i havien actuat negant els valors que van donar vida al capitalisme –utilització racional i metòdica dels béns de producció, exaltació del treball, de l'austeritat i de l'estalvi, i constància en els objectius i en l'esforç–, i havien posat l'accent en l'obtenció d'un benefici ràpid, amb independència dels mitjans utilitzats.

Respecte a la primera qüestió, és evident que hi ha hagut un error radical en el terreny de les idees: es va veure el Govern com a causa del problema i no de la solució; es va acusar les polítiques governamentals expansives d'alimentar la inflació i d'excloure la inversió privada; els mercats van ser desregulats, i es van abaixar els impostos. I, per una altra part, financers i empresaris no van buscar el desenvolupament i el creixement gràcies al treball i a l'estalvi, sinó mitjançant l'especulació i el crèdit. En aquest festival hi va participar tothom: els polítics en

connivència amb els grans grups econòmics; els organismes reguladors, posats pels polítics en mans de la seva gent; les auditories i les agències de classificació, preses en la contradicció d'haver de valorar els seus clients, i *-last but not least-* els directius de tantes *empreses sense propietari* –és a dir, sense un grup accionarial dominant amb un projecte–, que tenen amb elles una relació semblant a la dels cracs amb els seus clubs i que només busquen crear valor per a l'accionista amb un festival de fusions, adquisicions, escissions i transmissions, prenent com a base que la caritat ben entesa comença per un mateix en forma de bons i de *stock options*.

A conseqüència de la revolució conservadora desencadenada des de començaments dels anys 80, les desigualtats socials han crescut d'una manera extraordinària. Al mateix temps, la política que s'ha seguit d'impostos baixos per als rics –renda i successions–, l'erosió dels programes socials i el sistema de retribucions han tingut efectes demolidors. En realitat, la causa d'aquesta desigualtat creixent no es troba en el joc de forces impersonals del mercat, com són el canvi tecnològic i la globalització. L'origen és polític. A partir dels anys 70 es va llançar un atac en tota regla contra tota mena de regulació, al mateix temps que s'alliberava els directius de les empreses dels controls socials i polítics que anteriorment havien posat límits als emoluments galopants dels executius, i es reduïen considerablement els impostos sobre els ingressos més elevats. Tot això fa que arribem a la conclusió que, en contra del que s'ha afirmat com a dogma, no és només l'economia el que importa. O, dit d'una altra manera: *Nulla economia sine etica*.